

Demokratijos dirbtuvės „Nuo idėjos iki starto“.

2024 m. rugsėjis – 2026 m. rugsėjis.

TIKSLAS – stiprinti suaugusių europinės tapatybės ir aktyvaus pilietiškumo ugdymą, skatinant juos aktyviau domėtis demokratinėmis vertybėmis.

Metodai – patyriminis mokymasis, simuliaciniai žaidimai, diskusijos, projektų rengimas.

PRIEMONĖS:

– **Seminaras „Europos vertė kasdienybėje“.** Seminaro dalyviai mokymo metu nagrinės ES pamatines vertybes (pvz., kas yra žmogaus orumas, laisvė, demokratija, lygybė, teisinė valstybė, pagarba žmogaus teisėms) per konkrečias, kasdienes situacijas. Dirbdami grupėse atliks atvejo analizę, išsiaiškins, kaip šios vertybės veikia jų gyvenimą ir visuomenę.

– **„Pilietinio budrumo simuliacijos“.** Tai vaidmenų žaidimai ir simuliacijos: dalyviai imituos demokratinį procesą (pvz., debatai, rinkimai, viešųjų diskusijų organizavimas), spęs hipotetines bendruomenės problemas, ieškos kompromisų ir priims sprendimus. Tai padės suprasti, kodėl yra svarbus kiekvieno piliečio įsitraukimas.

– **Projektas „Mano bendruomenė – mano Europa“.** Dalyviai bus skatinami kurti ir įgyvendinti trumpalaikius, realius projektus, skirtus spręsti vietos bendruomenės problemas, susijusias su demokratinėmis vertybių puoselėjimu ar europinės tapatybės stiprinimu. Projekte bus akcentuojamas bendradarbiavimas su vietos valdžios institucijomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis.

– **Mentorystės programa „Patyręs pilietis“.** Suaugę programos dalyviai, turintys aktyvios pilietinės veiklos patirties, taps mentoriais naujiems dalyviams. Tai skatins tarpusavio mokymąsi, dalijimąsi patirtimi ir tęstinį įsitraukimą.

– **Diskusijų ciklas „Europos kavinė“.** Tai reguliarūs, neformalūs susitikimai, skirti laisvoms diskusijoms aktualiomis Europos ir demokratijos temomis, kviečiant įvairių sričių ekspertus, politikus, visuomenės veikėjus.

1. Seminaras „Europos vertė kasdienybėje“.

Seminaro „Europos vertė kasdienybėje“ dalys yra esminė metodikos dalis, skirta gilinti suaugusių supratimą apie Europos Sąjungos pamatines vertybes ir jų praktinį pritaikymą kasdieniame bei visuomeniniame gyvenime. Šis seminaras orientuotas į aktyvų, patyriminį mokymąsi.

Tikslai:

- Suteikti žinių ir praktinių gebėjimų apie ES pamatines vertybes: žmogaus orumą, laisvę, demokratiją, lygybę, teisinę valstybę ir pagarbą žmogaus teisėms.
- Padėti dalyviams atpažinti šias vertybes kasdienėse situacijose – tiek asmeniniame gyvenime, tiek viešojo erdvėje.
- Skatinti kritiškai mąstyti apie vertybių pažeidimus ir jų įtaką visuomenei.
- Ugdyti gebėjimą argumentuotai reikšti savo nuomonę ir ginti demokratines vertybes.

Metodai:

1. **Vertybių suvokimas per realius scenarijus.** Kiekvienas seminaras prasidės nuo konkrečios, su viena ar keliomis ES vertybėmis susijusios, kasdienės situacijos ar dilemos pristatymo. Pavyzdžiui, diskriminacija darbo vietoje (lygybė), saviraiškos laisvės ribojimas (laisvė, žmogaus teisės), visuomenės sprendimų priėmimo skaidrumas (demokratija, teisinė valstybė). Šie scenarijai bus pritaikyti Panevėžio kontekstui, kad būtų artimesni dalyviams.
2. **Atvejo analizė ir grupinis darbas.** Dalyviai bus suskirstyti į mažas grupes. Kiekviena grupė gaus detalų **atvejo aprašymą** ir turės jį išanalizuoti, identifikuoti susijusias vertybes, galimus pažeidimus ir siūlyti sprendimo būdus. Tokiu būdu bus skatinamas kritinis mąstymas, problemų sprendimas ir komandinis darbas.
3. **Diskusijos ir argumentavimas.** Po grupinio darbo rezultatai bus pristatomi visai auditorijai. Diskutuodami dalyviai pagrįs savo poziciją, išklausys kitų nuomonės ir ras bendrus sprendimus. Moderatorius užtikrins konstruktyvią diskusiją ir padės apibendrinti pagrindines išvadas. Tokiu būdu bus skatinama tolerancija skirtingoms nuomonėms ir gebėjimas ieškoti kompromisų.
4. **Ekspertų įžvalgos ir praktiniai pavyzdžiai.** Į seminarus bus kviečiami atitinkamų sričių **ekspertai** (pvz., teisininkai, nevyriausybinių organizacijų atstovai, vietos savivaldos darbuotojai), kurie pateiks realius pavyzdžius, kaip vertybės veikia teisinėje sistemoje, pilietinėje visuomenėje ir tarptautiniuose santykiuose. Jie galės atsakyti į dalyvių klausimus ir suteikti papildomos informacijos.
5. **Refleksija ir asmeninis pritaikymas.** Seminaro pabaigoje būtų skiriama laiko individualiai refleksijai. Dalyviai būtų skatinami pagalvoti, kaip įgytos žinios ir įgūdžiai keičia jų pačių požiūrį ir kaip jie galėtų pritaikyti šias vertybes savo asmeniniame ir profesiniame gyvenime. Tai gali būti idėjos ateities veiksams ar apgalvoti sprendimai, kaip atsakingai priimti vertybinius sprendimus.

Seminaras „Europos vertė kasdienybėje“ yra svarbus siekiant ne tik informuoti, bet ir įkvėpti besimokančius suaugusius aktyviau dalyvauti demokratinuose procesuose, ugdytis europinę tapatybę ir tapti atsakingais piliečiais, puoselėjančiais pagrindines ES vertybes.

2. „Pilietinio budrumo simuliacijos“

„Pilietinio budrumo simuliacijos“ yra antroji dalis, skirta mokyti suaugusiuosius per praktines veiklas dalyvaujamojoje demokratijoje ugdyti kritinį mąstymą ir gebėjimą veikti sudėtingose situacijose. Šios simuliacijos leidžia saugioje aplinkoje patirti demokratinių procesų iššūkius ir atsakomybes.

Tikslai:

- Suteikti praktinės patirties, kaip veikia demokratiniai procesai (pvz., debatai, derybos, sprendimų priėmimas, rinkimai, viešosios konsultacijos).
- Ugdyti gebėjimą kritiškai vertinti informaciją, atpažinti manipuliacijas ir formuoti pagrįstą nuomonę.
- Skatinti kompromisų paiešką ir bendradarbiavimą sprendžiant sudėtingas visuomenines problemas.
- Stiprinti atsakomybės jausmą už priimamus sprendimus ir jų poveikį bendruomenei.
- Sumažinti baimę ir nepasitikėjimą dalyvauti viešosiose diskusijose ir pilietinėse iniciatyvose.

Metodai:

1. **Scenarijaus pristatymas.** Kiekviena simuliacija prasidės nuo išsamaus **hipotetinės**, bet realistiškos Panevėžio miesto ar Lietuvos masto problemos pristatymo. Pavyzdžiui, viešosios erdvės atnaujinimas, naujo mokesčio įvedimas, sprendimas dėl pabėgėlių integracijos, aplinkosauginės problemos ar švietimo sistemos reforma. Scenarijus apimtų įvairias suinteresuotųjų šalių pozicijas ir galimus konfliktus.
2. **Vaidmenų priskyrimas.** Dalyviams bus priskiriami įvairūs vaidmenys, atspindintys skirtingas visuomenės grupes: savivaldybės atstovai, verslininkai, gyventojų bendruomenių lyderiai, nevyriausybinų organizacijų atstovai, žiniasklaidos atstovai, ekspertai ir pan. Kiekvienas vaidmuo turės savo tikslus, interesus ir ribas. Tai padės dalyviams įsijausti į skirtingas perspektyvas ir suprasti interesų įvairovę.
3. **Derybos ir diskusijos.** Pagrindinė simuliacijos dalis – tai aktyvios derybos, debatai ir diskusijos tarp dalyvių. Bus naudojami įvairūs formatai: vieši posėdžiai, uždari susitikimai, spaudos konferencijos, protesto akcijos. Dalyviai turės argumentuoti savo poziciją, ieškoti sąjungininkų, derėtis ir siekti kompromisų, atsižvelgdami į savo vaidmens nustatytus tikslus.
4. **Sprendimų priėmimas ir balsavimas.** Tam tikru simuliacijos etapu bus numatytas sprendimų priėmimas, kuris gali vykti balsavimo, konsensuso ar vadovybės sprendimo forma. Dalyviai patirs, kaip sudėtinga pasiekti bendrą sutarimą ir kokie veiksniai (pvz., spaudimas, etika, resursai) veikia sprendimų priėmimą.
5. **Refleksija ir analizė.** Po simuliacijos vyks išsami refleksija.
 - Kas pavyko, kas buvo sudėtingiausia?
 - Kokie buvo pagrindiniai iššūkiai?
 - Kaip jautėsi atlikdami savo vaidmenį ir bendraudami su kitais?
 - Kaip simuliacija atspindi realius demokratinius procesus?
 - Kokias pamokas jie išmoko apie demokratijos veikimą ir savo, kaip piliečių, vaidmenį?

„Pilietinio budrumo simuliacijos“ yra neįkainojama priemonė ugdant aktyvius, atsakingus ir kritiškai mąstančius piliečius, kurie nebijotų dalyvauti demokratiame gyvenime ir prisidėtų prie savo bendruomenės ir Europos ateities kūrimo.

3. Projektas „Mano bendruomenė – mano Europa“

Projektas „Mano bendruomenė – mano Europa“ yra praktika pagrįsta metodikos dalis, skirta sujungti mokymąsi apie demokratines vertybes ir europinę tapatybę su **realiu, apčiuopiamu poveikiu vietos bendruomenei**. Šio projekto tikslas – įgalinti suaugusiuosius tapti aktyviais pokyčių kūrėjais savo aplinkoje, parodant, kaip globalios Europos vertybės gali būti įgyvendinamos lokaliame lygmenyje.

Tikslai:

- Skatinti iniciatyvumą ir atsakingumą sprendžiant bendruomenės problemas.
- Padėti dalyviams praktiškai pritaikyti įgytas žinias apie demokratines vertybes ir pilietinę visuomenę.
- Skatinti bendradarbiavimą tarp skirtingų bendruomenės narių, vietos institucijų ir nevyriausybinių organizacijų.
- Suteikti patirties projektų valdymo, viešųjų ryšių ir komunikacijos srityse.
- Sustiprinti europinės tapatybės jausmą per konkrečius veiksmus, parodančius Europos vertybių universalumą.

Metodai:

1. **Problemų identifikavimas ir idėjų generavimas.** Projektas prasidės nuo dalyvių grupių susitikimų, kuriuose būtų identifikuojamos aktualios Panevėžio miesto bendruomenės problemos, susijusios su demokratinėmis vertybių trūkumu, pilietinės visuomenės apatija ar europinės integracijos trūkumais (pvz., apleistos viešosios erdvės, socialinės atskirties problemos, informacijos apie ES trūkumas, diskusijų apie svarbius miesto sprendimus stoka ir kt.). Kūrybinių dirbtuvių metu bus generuojamos idėjos, kaip šias problemas spręsti per pilietines iniciatyvas.
2. **Projekto planavimas ir ištekliai.** Pasirinkus konkrečią idėją, kiekviena grupė parengs detalų projekto planą:
 - **Tikslai ir uždaviniai.** Konkretūs, išmatuojami, pasiekiami, realistiški, apibrėžti laike (SMART).
 - **Tikslinė grupė.** Kam skirtas projektas?
 - **Veiklos ir jų tvarkaraštis.** Konkretūs žingsniai ir terminai.
 - **Reikalingi ištekliai.** Žmogiškieji (kas darys?), materialiniai (ko reikės?), finansiniai (kiek kainuos?).
 - **Partneriai ir bendradarbiavimas.** Su kokiomis institucijomis ar organizacijomis reikės bendradarbiauti (pvz., savivaldybė, NVO, seniūnijos, mokyklos, verslas). Tai ypač svarbus aspektas, skatinantis tarpinstitucinį bendradarbiavimą.
3. **Projekto įgyvendinimas.** Dalyviai, vadovaujami mentorių, įgyvendins savo suplanuotas veiklas. Tai gali apimti:
 - **Viešų diskusijų ir debatų organizavimą** svarbiomis visuomeninėmis temomis.
 - **Informacinių kampanijų vykdymą** (plakatų kūrimas, skrajutės, socialinės medijos).
 - **Bendruomenės akcijų inicijavimą** (pvz., aplinkos tvarkymas, socialinės paramos teikimas).
 - **Peticijų rengimą ir pristatymą** vietos valdžios institucijoms.
 - **Kūrybinių dirbtuvių vedimą**, skatinančių pilietiškumą.
 - **Interviu su vietos lyderiais** ar ekspertais.

4. **Viešinimas ir poveikio vertinimas.** Įgyvendinus projektą, būtina jį **viešinti** ir pristatyti rezultatus platesnei auditorijai. Tai gali būti daroma per viešus renginius, vietos žiniasklaidą, socialinius tinklus. Dalyviai taip pat atliks poveikio vertinimą, analizuodami, ar pavyko pasiekti užsibrėžtus tikslus ir koks buvo jų projekto realus poveikis bendruomenei.
5. **Refleksija ir ateities planai.** Projekto pabaigoje vyks išsami refleksija, kurios metu dalyviai aptars įgytą patirtį, iššūkius. Bus skatinama diskusija apie tai, kaip šią patirtį galima panaudoti toliau, tapti aktyvesniu piliečiu ir toliau puoselėti europines vertybes savo kasdieninėje veikloje. Gali būti numatomos ir ilgalaikės projekto idėjų plėtros galimybės.

Projektas „Mano bendruomenė – mano Europa“ puikus būdas paversti teorines žinias apie demokratiją ir Europos vertybes apčiuopiamais veiksmais, ugdant atsakingus, iniciatyvius ir į savo bendruomenės gerovę orientuotus Europos piliečius.

4. Mentorystės programa „Patyręs pilietis“

Mentorystės programa „Patyręs pilietis“ skirta užtikrinti tęstinį mokymąsi, patirties perdavimą ir aktyvaus pilietiškumo puoselėjimą po pradinės mokymų fazės. Ši programa skirta sukurti tinklą, kuriame „Erasmus+“ mobilumuose dalyvavę ar aktyvūs visuomenės nariai tampa mentoriais naujai besimokantiems suaugusiems.

Tikslai:

- Skatinti tarpusavio mokymąsi ir patirties dalijimąsi tarp įvairios patirties turinčių asmenų.
- Padėti naujiems dalyviams lengviau integruotis į pilietinę veiklą ir taikyti įgytas žinias praktikoje.
- Ugdyti mentorių lyderystės įgūdžius, stiprinant jų pačių įsipareigojimą demokratinėms vertybėms.
- Sukurti palaikančią aplinką, kurioje suaugusieji jaustųsi drąsūs ir motyvuoti imtis pilietinių iniciatyvų.
- Užtikrinti ilgalaikį projekto poveikį ir jo idėjų sklaidą platesnėje Panevėžio bendruomenėje.

Metodai:

1. **Mentorių atranka ir mokymai.** Programa prasidės nuo mentorių atrankos. Mentorais taps asmenys, kurie jau turi aktyvios pilietinės veiklos patirties, yra dalyvavę „Erasmus+“ projektuose, sėkmingai įgyvendino projektus ar tiesiog demonstruoja stiprų įsipareigojimą demokratinėms vertybėms. Atrinkti mentoriai dalyvaus trumpuose mokymuose apie mentorystės principus, efektyvų bendravimą, grįžamojo ryšio teikimą ir mokymosi fasilitavimą.
2. **Mentorių ir besimokančių komanda.** Bus siekiama išsiaiškinti besimokančio lūkesčius ir tokiu būdu bus priskiriamas atitinkamas mentorius. Pavyzdžiui, jei besimokantis domisi tvarumo tema, jam bus priskiriamas mentorius, turintis patirties šioje srityje.
3. **Individualūs ir grupiniai susitikimai.** Mentorystė vyktų per reguliarius individualius susitikimus (gyvai ar nuotoliu), kurių metu mentorius teiks patarimų, dalinsis patirtimi, padės spręsti iššūkius ir motyvuos. Be to, bus organizuojami grupiniai susitikimai ar „bendruomenės vakarai“, kurių metu visi mentoriai ir besimokantys galės susitikti, dalintis idėjomis, sėkmėmis ir mokytis vieni iš kitų.
4. **Praktinė pagalba ir veiksmų planavimas.** Mentorai padės planuoti ir įgyvendinti konkrečias pilietines iniciatyvas ar projektus. Tai apims:
 - pagalbą identifikuojant problemas ir galimus sprendimus;
 - konsultacijas dėl resursų paieškos ir partnerystės kūrimo;
 - patarimus, kaip efektyviai komunikuoti su visuomene ir valdžios institucijomis;
 - moralinį palaikymą ir motyvaciją susidūrus su sunkumais.
5. **Grįžtamasis ryšys ir programos tobulinimas.** Reguliariai bus renkamas grįžtamasis ryšys tiek iš mentorių, tiek iš besimokančių apie programos efektyvumą. Tai leis nuolat tobulinti programą, pritaikant ją prie dalyvių poreikių ir užtikrinant jos tvarumą.

Mentorystės programa „Patyręs pilietis“ yra ne tik žinių perdavimo, bet ir bendruomenės kūrimo įrankis. Ji stiprina socialinius ryšius, didina pasitikėjimą ir įgalina vis daugiau suaugusių tapti aktyviais ir atsakingais Europos piliečiais, veikiančiais savo bendruomenių labui.

5. Diskusijų ciklas „Europos kavinė“

Diskusijų ciklas „Europos kavinė“ yra metodikos dalis, skirta sukurti neformalią, atvirą ir įtraukiančią erdvę suaugusių diskusijoms apie aktualius Europos ir demokratinius klausimus. Šie susitikimai padės gilinti supratimą apie sudėtingas temas ir ugdys gebėjimą konstruktyviai bendrauti, atsižvelgiant į skirtingas perspektyvas.

Tikslai:

- Skatinti atvirai diskutuoti aktualiomis Europos ir demokratinėmis temomis.
- Plėsti dalyvių žinias ir supratimą apie sudėtingus politinius, socialinius ir ekonominius procesus Europoje.
- Ugdyti kritinį mąstymą ir gebėjimą analizuoti informaciją iš įvairių šaltinių.
- Stiprinti bendruomenės jausmą ir tarpusavio supratimą tarp skirtingų pažiūrų žmonių.
- Suteikti platformą susitikimams su ekspertais, politikais ir visuomenės veikėjais, kurie galėtų pasidalinti įžvalgomis ir atsakyti į klausimus.

Metodai:

1. **Temų pasirinkimas ir kviestiniai svečiai.** Kiekvieno „Europos kavinės“ susitikimo tema būtų kruopščiai parenkama, atsižvelgiant į aktualumą ir visuomenės susidomėjimą. Tai gali būti ES ateitis, žaliasis kursas, migracijos iššūkiai, dirbtinio intelekto etika, skaitmeninė demokratija ar dezinformacijos poveikis. Bus kviečiami įvairių sričių ekspertai (universitetų dėstytojai, politologai, ekonomistai, žurnalistai, diplomatinio atstovybių nariai, vietos savivaldos atstovai), kurie trumpai pristatytų temą ir atsakytų į klausimus.
2. **Neformali aplinka ir „Kavinės“ formatas.** Diskusijos vyks patogioje, neformalioje aplinkoje, pvz., bibliotekos erdvėje, bendruomenės centre ar jaukioje kavinėje, įstaigos virtuvėlėje ar kt. Bus paruošti gėrimai ir lengvi užkandžiai, siekiant sukurti jaukią ir atpalaiduojančią atmosferą, skatinančią laisvą bendravimą. Kėdės ir stalai bus išdėstyti ratu ar puslankiu, kad visi galėtų matyti vieni kitus ir jaustis lygūs.
3. **Diskusijos fasilitavimas.** Diskusiją ves patyręs moderatorius (fasilitatorius), kuris užtikrins, kad diskusija būtų konstruktyvi, dalykiška ir įtrauktų kuo daugiau dalyvių. Moderatorius:
 - pristatys temą ir kviestinius svečius;
 - užduos provokuojančius klausimus, skatinančius gilesnę diskusiją;
 - valdys laiką, kad kiekvienas norintis galėtų pasisakyti;
 - užtikrins pagarbų bendravimą;
 - apibendrins pagrindines išvadas.
4. **Aktyvus dalyvių įtraukimas.** Dalyviai bus skatinami aktyviai klausti, dalintis savo nuomone, patirtimi ir įžvalgomis. Gali būti naudojami trumpi ledlaužiai ar grupinės užduotys diskusijos pradžioje, siekiant „pralaužti ledus“ ir paskatinti bendravimą.
5. **Tinklų kūrimas ir tęstinis įsitraukimas.** „Europos kavinė“ yra puiki platforma tinklų kūrimui. Dalyviai galės užmegzti ryšius su panašiai mąstančiais žmonėmis, ekspertais ir bendruomenės lyderiais.

Diskusijų ciklas „Europos kavinė“ Panevėžyje taps gyvybingu forumu, kurio metu suaugę asmenys gilins savo žinias apie Europos Sąjungą ir demokratiją, ugdytis kritinį mąstymą, reikš savo nuomonę ir aktyviai prisidės prie pilietinės visuomenės kūrimo.